

NOTE ASUPRA GRAIULUI RUS DE LA CLIMĂUȚI

(comuna Baineț, raionul Rădăuți, regiunea Suceava)

EMIL VRABIE

§ 1. În iunie 1958 și septembrie 1960 am efectuat două anchete dialectale de sondaj asupra graiului rus al lipovenilor de la Climăuți, pe baza cărora am strâns un volum destul de mare de informații. În raport cu sarcinile unui studiu monografic, rindurile de mai jos trebuie însă considerate, avînd în vedere caracterul limitat al celor două anchete, doar *note* pentru o schiță preliminară.

§ 2. La Climăuți se poate ajunge fie din orașul Siret, aflat la 16 km. spre est, cu un mijloc de locomoție ocazional, fie din stația C.F.R. Vicșani, pe jos (4 km.).

Satul este locuit, în mod aproape exclusiv, de lipoveni (*старобрядцы*).

O bună parte a populației este bilingvă, căci, din cîte am observat, tineretul cunoaște limba română mai bine ca adulții de vîrstă mijlocie, iar aceștia, la rîndul lor, mai bine ca bătrînii.

§ 3. Satul a fost înființat de cîteva familii de «vechi-credincioși» care au emigrat din Rusia în Austria, în anul 1777¹. Peste 6 ani populația localității crește considerabil, prin așezarea aici a mai multor familii de ruși strămutate din Dobrogea, aflată pe atunci sub stăpînire otomană. Relatarea împrejurărilor concrete care au dus la acordarea de către împăratul Austriei Iosif al II-lea a patentului din 9 octombrie 1783, în virtutea căruia lipovenii din Dobrogea căpătau în Bucovina o serie de privilegii, o găsim la mai mulți istorici, printre care: Isidor Vorobkevici², N. Subbotin³, N. Docan⁴ ș.a.

Noi imigrări de ruși «vechi-credincioși» în Bucovina au loc, sporadic însă, și în prima jumătate a secolului al XIX-lea, cînd conflictul dintre biserica oficială din Rusia și schismă trece printr-o perioadă de recrudescență⁵.

¹ Vezi articolul lui Demetriu Danu, *Lipovenii din Bucovina*, capitolul al II-lea, în revista «Candela», Cernăuți, 1894, paginile 245, 317, 393, 469, 547. Amănuntele legate de întemeierea satului — la p. 315—320.

² J. Worobkiewicz, *Раскол и липованы или старообрядцы в Буковине и Румынии*, în «Candela», nr. 7/1883, p. 421.

³ N. Subbotin, *История Австрийского или Белокриницкого священства*, Moscova 1886, vol. I, p. 79.

⁴ N. Docan, *Explorațiuni austriace pe Dunăre*, București, 1914, p. 42.

⁵ Vezi lucrarea *О раскольниках при императорах Николае I и Александре II* (Пополнено запискою Мельникова), Ediția a II-a. Editor E. L. Kasprovici, Leipzig, 1882, Berlin

Prin urmare, predecesorii rușilor de la Climăuți nu erau, ca origine, din aceleași părți ale Rusiei și nu s-au stabilit aici că toții la aceeași dată. De-a lungul timpului s-a petrecut însă o nivelare a graiurilor inițiale, așa încât astăzi nu se mai poate vorbi aici decât despre un singur grai.

§ 4. Trăind mai bine de un secol și jumătate în vecinătatea imediată a unor localități cu populație românească și ucraineană, lipovenii de la Climăuți au suferit o anumită influență, în ceea ce privește limba, din partea ucrainenilor (mai cu seamă pînă în anul 1918¹) și din partea românilor (mai cu seamă după 1918²). În afară de aceasta, lipovenii din Bucovina, inclusiv cei de la Climăuți, au suferit, de altfel, ca și românii și ucrainenii de aici, o anumită influență germană, în vocabular.

În ansamblu însă, graiul pe care îl vorbesc actualmente lipovenii de la Climăuți este, în toate compartimentele sale, un grai de tip velicorus.

§ 5. Notăția fonetică de mai jos are la bază principiile și inventarul de semne recomandat pentru strîngerea datelor în vederea întocmirii atlasului dialectal al limbii ruse, în curs de elaborare³. Din considerente de ordin practic, am procedat însă la transliterarea în sistemul bazat pe alfabetul latin, curent în studiile de slavistică.

§ 6. Am lucrat cu 4 informatori principali, toți în vîrstă, născuți la Climăuți, din părinți de la Climăuți: Alexandru Alexandrov (n. 1906), Clim Policarpov (n. 1872), Ivan Ipatov (n. 1872) și Nichei Izotov (n. ?; circa 80 de ani). Dintre aceștia, bilingv este numai primul. Ocupația de bază a informatorilor — agricultura. Instrucția, — elementară (primii doi), analfabeți (ceilalți doi).

§ 7. Anchetele s-au desfășurat mai cu seamă în rusește: întrebări indirecte, gesturi, «cuvinte și lucruri» (respectiv «lucruri și cuvinte»). Rezultate bune au dat (cu informatorul A.A.) și desenele pregătite în acest scop.

În afară de aceasta, am cercetat și cîteva zeci de caiete ale elevilor de la școala elementară din localitate, extrăgînd greșelile comise de aceștia sub influența graiului local⁴.

SISTEMUL FONETIC

VOCALISMUL

A. Vocalele accentuate

§ 8. În etapa inițială, a notației fonetice «strîmte», am notat sub accent un număr destul de mare de vocale. În urma unei analize bazate pe numeroase

(cu subtitlu *Verordnungen gegen die Ketzer unter den Kaisern Nikolaus und Alexander II*). De la p. 34, de pildă, rezultă că emigrarea raskolnicilor din Rusia în Austria și Turcia se întîlnește la mijlocul secolului al XIX-lea. Unii dintre imigranții «în Austria» (citește: în Bucovina) se vor fi stabilit, desigur, și la Climăuți.

¹ Vezi Vasîl Dolmanîțki, *Про Буковину та життя Буковинських українців*, Kiev, 1919, p. 9, unde citim: «Ei (lipovenii — E.V.)..., trăind atît de mult timp în mijlocul ucrainenilor, au împrumutat multe elemente de la aceștia și pronunță deja ucrainește». Ultima parte a acestei aprecieri a lui V. Dolmanîțki este însă exagerată.

² Am scris despre aceasta în articolul *Influența limbii române asupra graiurilor rusești («lipovenești») din R.P.R.*, în SCL, 4/1960, p. 927 ș.u.

³ Vezi *Программа собиранія сведений для составления диалектологического атласа русского языка*, Moscova, 1946, precum și *Методические указания к «Программе собиранія сведений для составления диалектологического атласа русского языка»*, Moscova, 1957.

⁴ Procedul acesta de documentare este folosit și în cercetarea graiurilor convergente Cf., de ex., S. I. Kotkov, *Южновеликорусское наречие в XVII столетии*, Moscova, 1963, p. 57 ș.u.

exemple a reieșit însă că dintre acestea foneme independente sînt doar 5: /i/, /u/, /e/, /o/ și /a/, restul fiind variante și variații condiționate de poziția în cuvîntul fonetic și de ritmul vorbirii.

Ca și în limba comună, *y* este o variantă combinatorie a lui /i/ după consoanele dure. De exemplu, *rîja* «rit» înseamnă /rîlo/ etc.

Vocala *z* este o variantă combinatorie a lui /e/, căci se află cu *e* în distribuție complementară: după consoanele dure se rostește *z* (sau alte vocale de același tip din seria medială sau medio-anterioară, care, de fapt, reprezintă variații ale variantei *z*), iar după cele moi — *e* (sau alte vocale de același tip din seria anterioară). Cf., de ex., *na_m'izž'* «pe răzor», unde semnul *ž'* notează o vocală medio-anterioară apropiată acustic de *z*, dar *na_s't'in'é* «pe perete», unde *e* final are exact aceeași funcție morfologică (desinență de prepozițional singular pentru substantivele feminine în -a). Așadar, -*ž* și -*e* trebuie transcrise ca /-e/.

§ 9. În împrumuturile din limba română *z* accentuat poate să apară nu numai după consoanele dure *ș*, *ž*, *c*, ci și după alte consoane, care în graiul de aici au partener fonologic palatalizat. De ex., *jalău* (<rom. dial. *jalău* «gealău»). Definirea naturii fonologice a unui asemenea *z* e legată de o serie de dificultăți metodologice incontestabile. Cert este însă că sîntem în prezența unuia dintre efectele contactului între limbile cu inventar fonologic diferit.

De altfel, *z* accentuat după consoane dure cu partener fonologic palatalizat se constată cu regularitate la Climăuți și în cuvintele de origine rusă, neîmprumutate, dar numai la o anumită categorie morfologică: în desinența de genitiv-dativ-instrumental-prepozițional singular feminin de la pronumele demonstrativ /tája/ «aceasta» și de la adjectivele cu accentul pe desinență. De ex., genitivul singular de la /tája/ este *tăi* (v. § 50), iar de la /molodája/ «tînără» — *maladăi*, *mładăi*.

§ 10. Dintre variațiile fonemelor vocalice accentuate nici una nu coincide cu varianta principală a vreunui fonem. Numai /a/ între consoane moi (adică în poziția notată convențional *t'at'*), care se realizează, de regulă, ca *ă*, de ex. /p'at'/ «cinci», rostit *p'ăt'*, prezintă două excepții — și aceasta numai dacă părăsim planul strict sincron al descrierii: *m'é'č'ik* «minge» (ar fi fost de așteptat *m'ă'č'ik*) și *pl'im'é'n'ik* «nepot (colateral)» (ar fi fost de așteptat *pl'im'ă'n'ik*). Aceste «abateri» sînt cunoscute, de altfel, și în multe graiuri ruse convergente¹. Fenomenul nu a fost încă explicat în mod satisfăcător. R. I. Avanesov, de pildă, consideră că rostirea *m'éč'ik* este «pur și simplu o excepție»².

Așadar, pentru graiul de la Climăuți sînt caracteristice fonetismele /m'éč'ik/ și /pl'em'en'ik/ (dar *ap'ăt'* «iarăși», *s'n'ăt'* «a scoate» etc.).

¹ Vezi R. I. Avanesov, *Очерки русской диалектологии*, Moscova, 1949, p. 55; P. I. Cernih, *К фонетике южнорусских говоров*, în «Материалы и исследования по русской диалект.», Moscova, 1959, p. 253; M. Halancki, *Черты народного говора Шировского уезда Курской губернии*, în «Русский филологический вестник», Varșovia, I, 1879, p. 195.

² R. I. Avanesov, *Проблема лингвистической географии русского языка*, studiu introductiv la *Атлас...*, Moscova, 1957, p. 12. Despre dificultățile pe care le prezintă explicarea fonetismului *pl'im'en'ik* vezi O. S. Trubaciov, *История славянских терминов родства*, Moscova, 1959, p. 163.

B. *Vocalele neaccentuate*a) *Prima silabă protonică, după consoanele dure*

§ 11. În această poziție constatăm *akania nedisimilativă*: *snopj* «snopi», *kal'ě's'n'i* «rotile», *dajónka* «doniță» *pa_palúdn'u* «după amiază» etc. (*/snopj/*, */kol'ě's'n'i/*, */dojónka/*, */po polúdn'u/*).

Cînd în silaba accentuată se află */a/*, fonemele */o/* și */a/* se rostesc, de asemenea, *a*: *kazá* «capră», *blaxá* «purece», *badáit* «împunge» etc. (*/kozá/*, */bloxá/*, */bodájet/*); *kabán* «porc castrat», *kvašn'á* «ciubăr de făcut pîine», *skakáit* «(el, ea) sare» etc. (*/kabán/*, */kvašn'á/*, */skakájet/*).

Lucrările scrise ale elevilor oferă numeroase ilustrări de *akanie*: *нашол, нашёл, дамой, радные, большие, свою сабаку, паказывали, на каня, на дваре* ș.a.

Totuși, am notat și două abateri în sensul *akaniei* disimilative: *bṭvā* «curpen» (dar și *bavá*), *nazdr'á* «nară» (dar și *nazdr'á*). Să fie oare acestea urmele unui sistem disimilativ de *akanie*, cunoscut unora dintre predecesorii actualilor purtători ai graiului?

§ 12. *Akania* acționează și în împrumuturile din română, de ex. *flar'ika* «Florica» (nume de vacă). În astfel de cazuri se constată însă și *o* păstrat: *motór* (dar și *matór*) «motor», *xotár'* (dar și *xatár'*) «hotar» (< rom. dial. *hotárj*).

§ 13. Cu totul izolat, */o/* în prima silabă protonică se rostește nu *a*, ci *u*: *uč'kúr* «cingătoare» (cf. *Dal*, II, 777, *очкёр, очкёрка, очкёрка*). Fenomenul se întâlnește atît în graiurile ruse convergente, cît și în cele ucrainene (inclusiv *pocuto-bucovinene*) și bielorusă¹ (cf. și § 23).

b) *Prima silabă protonică, după consoanele moi*

§ 14. La Climăuți, ca și la Socolinți², funcționează, ca sistem destul de bine încheiat, *iakanian* de tipul *Kultuki*:

r'az'n'ik «măcelar», *t'apl'yn* «caniculă», *l'an'ivy* (sic!) «deneș», *ažr'ab'it's* «(iapa) a fătat», *iazyk* «limbă» ș.a., unde sub accent se află */i/*;

fatúč'ija mýška «liliac», *na_l'adú* «pe gheață», *str'apúxa* «bucătăreasă», *l'ayúšk'i* «broaște», *p'atúx* «cocoș», *z'aml'ú* «pămînt» (acuz. sg.) ș.a., unde sub accent se află */u/*;

v'ar'óyk'i «frînghii», *s'al'ótka* «scrumbie», *p'ir'ap'ólka* «prepelită», *v'as'ólyi* «vesel», *r'av'ót* «rage» ș.a., unde sub acest accent este */o/* < etimol. *e*; *γn'azdó* «cuib», *v'adró* «căldare», *č'br'asló* «cuțitul lung (la plug)», *k'ip'atók* «apă fiartă», *p'asók* «nisip», *n'amóji* «mut», *s'l'apóji* «orb», *γn'adóji* «murg» ș.a., unde sub accent stă */o/* (< *o* de diverse origini și din *ó*);

ut'akájut «(ei, ele) fug», *č'br'apáxa* «broască țestoasă», *žyr'apcá* «armăsar» (acuz. sg.), *zv'azdá* «stea» etc., unde sub accent stă */a/*.

¹ Despre *o > u* în unele graiuri ruse vezi R. I. Avanesov, *Очерки...*, p. 107; cf. și M. V. Ušakov, *Заметки о говорах Гжатского и Можайского у. Московской губернии*, în «Труды постоянной комиссии по диалектологии русского языка», Leningrad, 9/1927, p. 138; pentru ucraineană vezi N. I. Bukatevici ș.a., *Очерки по сравнительной грамматике восточнославянских языков*, Odesa, 1958, p. 21; F. T. Jilko, *Говори української мови*, Kiev, 1958, p. 74, iar pentru bielorusă—E. F. Karski, *Белоруссы. Язык белорусского народа*, partea I, Moscova, 1955, p. 117.

² E. Vrabie, *Un tip de iakanie într-un grai rus din R.P.R.*, în «Culegere de studii», București, 1961, p. 36—43.

Dacă însă în silaba accentuată se află /e/, atunci vocalele «neînchise» (adică, în cazul graiului de la Climăuți, /e/ și /a/) se realizează în prima silabă protonică după o consoană moale ca «non-a». Această neutralizare a opoziției fonologice de apertură își găsește expresie sonoră într-o «variantă comună» al cărei timbru oscilează (variații facultative) între *i* și *e* (ca trepte intermediare am notat *i'* și *e'*):

xr'ib'ét «șira spinării» (cu variații posibile *xr'i'b'ét*, *xr'e'b'ét*, *xr'eb'ét*, dar nu și *xr'ab'ét*), *na_zv'iz'd'é* «pe stea», *v'is'é'l'ja* «nuntă», *n'id'é'l'a* «săptămână», *kr'is't'éc* «clăie», *l'im'és* «brăzdar (la plug)», *yr'id'é'l'* «grindei» etc.

Am notat excepții puține, care își au, de cele mai multe ori, explicația lor: *γ'envár'* «ianuarie», *f'evrál'* «februarie», *s'ent'áb'br'* «septembrie», *d'ekáb'br'* «decembrie», unde *e* protonic s-ar putea explica prin influența limbii române, a cărților de cult, calendarelor etc.; *i* i.l.d. a în *b'iz:úby* «știrb» trebuie pus în legătură cu originea prefixală a lui *b'ez*¹; în cuvintele *s't'er'n'a* «miriște», *sm'er'd'úč'ija* «descompus», «stricat», *p'erc'átka* «mănușă», *um'erlá* «(ea) a murit», *s'erb'ít* («mă, te etc.) mănincă» se observă că *e* netrecut la *a* stă înainte de *r*, *r' < *r'*, ceea ce sugerează ideea că în constituirea acestui tip de iakanie /e/ din grupul etimologic *tprt* s-a comportat altfel decât /e/ de alte origini. (Totuși, *d'aržák* «minerul coasei»!). Problema ar merita un studiu aparte, bineînțeles pe baza unei anchete speciale.

c) A doua silabă protonică, după consoanele dure

§ 15. În vorbirea *lento*, /o/ și /a/ se realizează printr-o variantă comună *a*: *salav'é'i* «privighetoare», *varab'éc* «vrabie», *skavaródn'ik* «(un fel de) vâtrai», *barazdá* «brazdă» ș.a.

Uneori în loc de *a* apare *ə*, mai cu seamă în vorbirea *allegro*. De ex., *məlatkóm* «cu ciocanul» (*molotkóm*). Cf. și § 24.

d) A doua silabă protonică, după consoanele moi

§ 16. În această poziție fonemele vocalice neînchise /e/ și /a/ se realizează printr-o variantă comună, al cărei timbru oscilează între *e* și *i* (iar în vorbirea *allegro* — *ə*): *s'er'abró* «argint», *p'ir'ap'ólka* «prepeliță», *dl'ə_sv'in'é'i* «pentru porci» etc.

e) În silabele posttonice

§ 17. În finală absolută după o consoană dură, /o/ și /a/ se realizează printr-o variantă comună *a*: *karjta* «troacă», *s'éna* «fin», *kr'asála* «amnar» ș.a.; *n'iva* «ogor», *p'jáuka* «lipitoare», *znála* «(ea) știa» ș.a.

§ 18. În finală absolută după o consoană moale am notat câteva cazuri de «iakanie posttonică»: *plát'a* «rochie», *dva trút'n'a* «doi trîntori», *məladjja* «tineri». Fenomenul este, se pare, anterior durificării lui *c'*, cum rezultă, spre exemplu, din rostirea *sónca* «soare» (< *sóln'c'a* < *sóln'c'e*).

§ 19. În silabele finale închise, după consoană dură, /o/ și /a/ se realizează printr-o variantă comună, al cărei timbru este cuprins între *ə* și *y*: *lóska* «cu lingura», *l'éts'* «anul trecut», *kórəp* «crap» ș.a., dar *cypl'ónyk* «pușor de găină», *pólnyč'* «miezul nopții», *akat'an'ýlys'* «(pisica) a fătat» ș.a.

¹ Vezi R. I. Avanesov, *Очерки...*, p. 94.

§ 20. În silabă finală închisă după o consoană moale /e/ și /a/ se realizează printr-o variantă comună de tipul *i*. De câteva ori, pentru /e/ am notat *e* (e închis). Exemple: *γalód'in* «flămînd», *l'é'b'it'* «lebedă», *pál'ec* «deget» etc.; *záic* «iepure», *m'é's'ic* «lună», *da d'é's'it'* «pină la zece» etc.

§ 21. În silabă interioară după o consoană dură /o/ și /a/ se realizează prin *y*: *údyč'ka* «undiță», *bábyč'ka* «fluture», *k'íslyva malaká* «lapte acru» (genit. sg.) ș.a.; *d'ór'γyūt* «(ei, ele) zmulg», *p'ítsynka* «ou încondeiat» (cf. *Dal*, III, 113, *мисанка* «idem») etc.

§ 22. În silabă interioară după o consoană moale /e/ și /a/ se rostesc *i*: *d'é'r'iva* «copac» *vým'itu* «voi mătura».

§ 23. Cazuri singulare

/u/ posttonic realizat ca *y*: *kóršyn* «gaie»;

/o/ posttonic realizat ca *u*: *jáluŭka* «vacă stearpă», *m'ěždu rákuŭk'im'i* «între copite» (la cornute), cf. *Dal*, IV, 57 *раковина* (vezi § 13).

§ 24. Vocalele posttonice neaccentuate, mai ales dacă se află în vecinătatea lichidelor *r*, *l*, pot să dispară în vorbirea *allegro*, ca, de ex., *žávrynka* «ciocîrlie» (*žávoronka*, s.f. !), *d'é'r'va* «copac» (*d'é'r'eva*) etc.¹.

CONSONANTISMUL

§ 25. /š/, /ž/, /c/ nu au parteneri fonologice palatalizate. Pentru /č', /š':, /ž':, /j/ nu funcționează parteneri fonologice dure.

Totuși am notat *ac'á*, *kóc'ik* și alte câteva cazuri (v. *Glosarul*) cu *c'*.

§ 26. Opoziția consoană labială dură ∞ consoană labială moale nu este activă în poziție finală, unde nu apar decît labiale dure (nepalatalizate): *krou* «sînge», *l'ubóŭ* «dragoste», *s'em* «șapte» etc. În *γólup* (< *golub'*) «porumbel» /b/ s-a generalizat în paradigmă: *dva γóluba* «doi porumbei» etc.².

§ 27. În finală absolută /š':/ și /ž':/ își pierd lungimea, devenind, în urma neutralizării corelației de sonoritate, *š'*. De ex., *xrúš: ik* (diminutiv) «cărăbuș», dar *xruš'*; *dóž: ik* (diminutiv) «ploaie», dar *doš'*.

§ 28. În următoarele cazuri am notat *r*, iar nu *r'*: *za γrybám'i* «(S-au dus) după ciuperci», *rýmyr'* «curelar» (cf. *Dal*, IV, 96 *румарь* (decî *r'imar'*)).

§ 29. /j/ după consoană palatalizată pare a fi facultativ. De ex., informatorul A.A. rostește, de la un moment la altul, cînd *sv'in'já*, cînd *sv'in'á* «porc». Cf. și: *v'úŷa* «furtună» (în rusa comună *v'júga*), *p'é'r'i* «pene» (*p'é'r'ji*), cf. în rusa comună *p'é'r'ja*), *plát'a* «rochie» etc.

R. I. Avanesov scrie că dispariția lui *j* în această poziție este un fenomen pe care graiurile ruse convergente nu-l cunosc (*Очерки* ..., 206). Fenomenul e larg cunoscut însă în graiurile ucrainene, inclusiv în cele «pocuto-bucovinene»³, cu care au fost și sînt în contact lipovenii de la Climăuți.

§ 30. În legătură cu corelația fonologică de sonoritate a consoanelor de semnalat este, în primul rînd, opoziția */x/* ∞ */γ/* (față de */k/* ∞ */g/* din limba

¹ Vezi P. S. Kuznetsov, *Русская диалектология*, Moscova, 1960, p. 69; R. I. Avanesov, *Очерки*..., p. 60; N. V. Sidorov, *Наблюдения над языком одного из говоров Рязанской Межеры*, în «Материалы и исследования по русской диалектологии», I, Moscova, 1959, p. 104.

² În legătură cu aceasta v. L. E. Kalnin, *Развитие корреляции твердых и мягких согласных фонем в славянских языках*, Moscova, 1961, p. 51—53 și 57—59.

³ Vezi F. T. Jilko, *lucr. cit.*, p. 54 și 115.

literară), specifică graiurilor ruse meridionale: /xólod/ «frig» ∞ /γólod/ «foame», «foamete». În finală absolută și înainte de o consoană surdă fonemul /γ/ se comportă ca și celelalte foneme consonantice sonore cu partener fonologic surd: kóxt'i «ghiere» (/kóγt'i/), stox «stog» (/stox/) etc. Cf. și caietul elevei A.M. din clasa a IV-a: *mox* (i.l.d. *moz*).

În împrumuturile din română *g* se realizează fie ca momentană, fie ca fricativă: *glasap'ír*, dar și *γlasap'ír* «glasapír». Momentana *g* am notat-o în: *gára* «gară», *cygár* «țigară», *u_munt'en'égru* «în Muntenegru» și în alte câteva cazuri.

§ 31. La sfârșit de silabă /v/ se realizează ca *u*: *kóușyk* «căuș» (/kóvšik/), *xl'ey* «cocină» (/xl'ev/).

Înainte unei vocale neanterioare accentuate /v/ se poate realiza nu numai ca *v*, ci și ca *w* (fricativă bilabială foarte apropiată acustic de *u*): *vóšy*, dar și *wóšy* «păduchi» (la nom. sg. /vošá/), *wos* «Carul mare» (/voz/), *wólna* «lină» (/vólna/), *sawá*, *saúá*, *savá*, «bufniță» (/sová/) etc.

Prepoziția /v/ «în» etc. înainte de o consoană se rostește *u*: *u_íarú* «în ripă» (/v jarú/), *dv'é'r'i u_xátu* «așa casei» (/dv'é'r'i v xátu/) etc.

§ 32. Graiul cunoaște labiodentală surdă /f/, de ex., în: *drófa* «dropie», *saraśán* «sarafan», *furtúna* «furtună» etc. Evident, ținând seamă de cele spuse în § 31, /f/ nu este corelativ cu /v/ în cadrul corelației fonologice de sonoritate.

§ 33. Grupului etimologic *xv* aici îi corespunde nu numai *xv*, ci și *f*: *farát* «e bolnav(ă)», *fost* «coadă», *fál'ica* «se laudă». În celelalte colonii lipovenești din regiunea Suceava (Socolinți, raionul Suceava și Manolea, raionul Fălci-ceni) am constatat exclusiv *xv*. Tratamentul *f* < *xv* l-am întâlnit și în graiurile ruse din Dobrogea¹. Cf., în legătură cu aceasta, § 3 de mai sus.

§ 34. Etimol. *kt* > *xt*: *xto* «cine», *dóxtyr* «doctor», *traxt'ír* «bodegă», *na_práxt'iku* «la practică» etc. O dată am notat însă și *ki*: *paśl't g_dóktýru* «Ne-am dus la doctor». Este vorba, desigur, de influența grupului consonantic românesc *kt* din *dóctor*.

§ 35. Etimol. *č'n* > *š'n*: *par'éšn'a* «nucă» (cf. *Dal*, III, 413 *порѣшня*), *γarš'o'sn'ik* «olar» etc. Totuși, *nač'nóji* «de noapte» (iar nu *našnóji*).

§ 36. Etimol. *vn* > *mn* am notat în *rómnn'ia pól'a* «șes». Dar, *unúk* «nepot» (iar nu *mnu*, ca în unele graiuri convergente).

§ 37. În cuvintele care încep cu *o* și *u* se constată adesea proteza lui *v*: *vóstrói* «ascuțit», *vútká* «rață», deși am notat și *d'ík'iji út'i* «rațe sălbatice».

Vorbind românește, A.A. spune mereu *vom* «om», *vúámin'* «oameni».

Într-un caiet al unui elev de clasa a IV-a am găsit *вои* «el», iar în altul — *сакно* «fereastră».

§ 38. Cu totul izolat apare africata dentală sonoră *q*, în *qop* «cioc», cf. ucr. *q'ob*, ortogr. *дзьоб*, vezi *Hrincenko*, I, 379, și africata prepalatală sonoră *ǵ*, în *ǵ'm'él'* «bondar», cf. *Dal*, IV, 641, *шмель* și ucr. *джмель*, v. *Hrincenko*, I, 376 (etimol. *č* a trecut la *ǵ*, prin asimilare regresivă); cf. sl. c. **kьmel'ь* > **č'emel'ь*².

Alte particularități fonetice ale graiului rus de la Climăuți pot fi observate în textele și glosarul anexat.

¹ Vezi comunicarea noastră *Об исследовании русских говоров Добруджской области*, publicată în «Culegere de studii» (nr. 2), București, 1961, p. 223, pct. 7.

² N. M. Šanski, V. V. Ivanov, T. V. Šanskaua, *Краткий этимологический словарь русского языка*, Moscova, 1961, p. 382.

SISTEMUL MORFOLOGIC

Observațiile de mai jos au, de regulă, în vedere numai fenomenele care deosebesc sistemul morfologic al graiului de cel al limbii ruse literare contemporane, adică dialectismele morfologice.

§ 39. *Substantivul*. Se constată șovăieli în privința genului gramatical al unor substantive în consoană moale tradițional feminine. De ex., A.A. nu se poate decide cum să spună: *adnă mol'* sau *ad'in mol'* «o molie», *nășa sol'* sau *naš sol'* «sarea noastră»¹.

Neutrelle cu accentul pe temă manifestă tendința de a trece la feminin. De ex., la întrebarea indirectă, pusă în rusește, «Cum se cheamă la cal partea piciorului în care se bate potocoava?», A.A. răspunde *kapýta*. Întrebând *skól'k'i?* «cite?», în timp ce arătam subiectului un desen cu o copită, acesta adaugă: *adnă* (deci nu *adnó*!). Printr-o anchetă circumspectă am stabilit că substantivul este, într-adevăr, feminin, iar nu neutru. E greu de spus dacă, și în ce măsură, această schimbare a genului se datorează contactului cu limba română, în care *copită*, fonetic atât de apropiat, este feminin. De altfel, în cazul substantivului *prósa* «mei» (*/prósa/*, față de rusa comună */próso/*, referirea la limba română nu mai este posibilă.

Reține atenția încadrarea printre masculine a patru substantive de genul feminin în *-a* împrumutate din română: *b'ic'ikl'et*, *cygár*, *mób'il*, *motoč'ikl'et* (v. *Glosarul*). Fenomenul e curios, deoarece în grai există doar o clasă foarte largă de substantive feminine în *-a*.

§ 40. Neutrelle cu singularul în */o/* fac pluralul în */i/*, iar nu în */a/*: *jáicy* «ouă», *yn'ózy* «cuiburi», *cypl'áty* «pușori de găină» etc. Față de pluralul în */ja/* din limba literară și din multe graiuri convergente, la Climăuți se constată */ji/*, unde însă */j/* poate să și lipsească (v. § 29): *krýl'i* «aripi», *p'er'i*, dar și *p'er'ji* «pene», cf. rus. lit. */kríl'ja/*, */p'er'ja/*.

Tot */i/*, iar nu */a/*, se observă și la pluralul substantivelor de tipul *kaz'lónyk* «ied» (cu sufixul */onok/* la singular): *kaz'l'áty* «iezi», *sabač'an'áty* «câței», *cypl'áty* «pușori de găină» etc.

§ 41. Ca și în graiurile convergente, */ov/* ca desinență a genitivului plural poate apărea și la feminine: *p'at' kósyu* (*/p'at' kósov/*); cf., în rusa comună, genit. pl. *kos*, cu desinență «zero».

Paralel cu *dn'ej* la genit. pl. apare frecvent și forma *d'on*: *d'év'i d'on* «nouă zile».

§ 42. Ca și în multe graiuri convergente, neutrelle în */m'a/* se declină la singular fără *-en-*: *sa_vr'é'm'im* «cu timpul», *pa_jim'u* («Îl cunosc numai așa) după nume» ș.a.².

§ 43. *Adjectivul*. Adesea forma de nominativ-acuzativ singular masculin cu accentul pe temă se rostește fără */j/* final: *s'ívy* «sur» (*/s'ívoj/*), *ýór'ky* «amar» (*/ýór'koj/*) etc., ceea ce amintește de același fenomen din graiurile bielorusse³.

§ 44. La instrumentalul și prepoziționalul singular masculin și neutru întâlnim o singură desinență: */im/*; astfel: *maladája s_maladým* «mireasa (și)

¹ Vezi și articolul nostru *Observații asupra unui grai rus de pe teritoriul R.P.R. (Socolinți)*, în *Rsl*, IV, 1960, p. 118.

² Același fenomen și la Socolinți, vezi articolul nostru *Observații...*, p. 120. Pentru interpretarea acestei nivelări cf. acad. A. I. Graur, *Studii de lingvistică generală*, București, 1960, p. 41.

³ Vezi *Дзялекталагічны атлас беларускай мовы*, Minsk, 1963, harta 111.

cu mirele» (instr.), iar pe de altă parte — *na_maladým kan'ú* «pe un cal tânăr» (prepoz.). Fenomenul e bine cunoscut și în graiurile ruse convergente¹.

§ 45. La cazurile genitiv, dativ, instrumental și prepozițional singular feminin desinența comună este */-ej/*, iar nu */-oj/* (vezi și § 9).

§ 46. Comparativul se exprimă prin forme «sintetice»: *toj byl slápšs vas* «El era mai slab ca dumneata»; *malótsz ac:á* «mai tânăr ca tata» etc. Nu se cunoaște comparativul «analitic» cu */ból'eje... č'em/*, */m'én'eje... č'em/*.

Este cunoscut, de asemenea, și comparativul format cu ajutorul adverbului de origine românească */maj/*, de ex., *daĭ druĭúĭu, mai č'istuĭu* «Dă-mi alta, mai curată!»².

Superlativul relativ: *náša č'rkaz naĭstáršz* «Biserica noastră este cea mai veche», *xto naĭslápšyĭ* «Care este cel mai slab?».

Atrage atenția, prin frecvența sa, superlativul absolut al adjectivului și adverbilor format cu */dúže/* «foarte». De ex.: *dúžs bal'sóĭ boĭ* «Foarte mare bătălie!» (Cuvîntul *oč'en'* nu l-am auzit nici măcar o singură dată la Climăuți).

§ 47. *Pronumele*. La persoana a III-a plural pronumele personal are două forme, care pot să coexiste la unul și același vorbitor: */on'í/* «ei», «ele» și */oní/* «ei», «ele».

§ 48. Folosite ca prepoziții, pronumele personale de persoana a III-a nu au, în acest grai, elementul *n-*. De ex.: *yon pr'ixad'ít k_jéĭ* «El venea pe la ea»; *č'itáĭut pa_jím* «Se citește după ele (după niște cărți)» etc.

§ 49. Interesant este pronumele demonstrativ «de apropiere» */jétoj/* «acesta», care constă din elementul protetic *j-*, din particula deictică *-e*³, din pronumele demonstrativ *to* (< *tz*) și din *-j* (< *i* < *j* anaforic). Așadar, */jétoj/* corespunde ca sens și structură demonstrativului cu reduplicație din limba literară și din graiurile ruse convergente: *этом*⁴.

§ 50. Pronumele demonstrativ «de depărtare» */toj/* «acela» se declină astfel:

m. sg.: N. */toj/*, G. */tóvo/*, D. */tómu/*, A. */toj/* sau */tóvo/*, I. */t'em/*, P. */(na) t'em/*;

f. sg.: N. */tája/*, G., D., I., P. */tej/* (v. § 9), A. */táju/*;

n. sg.: N., A. */tóje/*, iar în celelalte cazuri — ca */toj/*;

pl.: N. */t'éji/*, G. */t'ex/*, D. */t'em/*, A. */t'éji/* sau */t'ex/*, I. */t'em'i/*, P. */(v) t'ex/*.

§ 51. Numerele cardinale nu se declină. De ex., vorbind despre *r'aptúx* «torbă pentru hrănit caii» (cf. *Dal*, IV, 565 *хребты*), subiectul A.A. precizează: *dl'a dvá kan'à* «Pentru doi cai!» (cf. rus. lit. *для двух коней*); *rabótáĭut da_d'é's'ít' č'asóu* «Se lucrează pînă la ora zece» etc.

§ 52. Accentul din *ad'inácat'* «unsprezece» se datorează, desigur, analogiei cu celelalte numere (pînă la 19), în care accentul cade pe *-na-*. Cf. și ucr. *одина́дцять*⁵. (Același lucru — la Socolinți⁶).

¹ Vezi *Observații*..., p. 121.

² Despre *maj* cu această funcție vezi *Observații*..., p. 121—122.

³ Vezi N. M. Šanski ș.a., *lucr. cit.*, p. 388; V. I. Borkovski, P. S. Kuznețov, *Историческая грамматика русского языка*, Moscova, 1963, p. 223.

⁴ Gramaticile istorice recente ale limbii ruse nu menționează prezența în graiurile convergente a unui asemenea demonstrativ. Vezi P. I. Cernih, *Историческая грамматика русского языка*, ed. a II-a, Moscova, 1954, p. 211; V. I. Borkovski, P. S. Kuznețov, *lucr. cit.*, p. 223; V. V. Ivanov, *Историческая грамматика русского языка*, Moscova, 1964, p. 329—335.

⁵ I. M. Kiricenko, *Орфографичний словник для школи*, ed. a V-a, Kiev, 1954, p. 141.

⁶ E. Vrabie, *Observații*..., p. 124.

§ 53. *Verbul*. La persoana a III-a singular și plural prezent (viitor perfectiv) se constată, ca și la lipovenii din celelalte colonii situate în Bucovina și Moldova¹, *exclusiv* desinența -t (iar nu -t').

§ 54. La persoana a III-a plural verbele de conjugarea a II-a au desinența neaccentuată /-ut/, iar nu /-at/. De ex., *pr'ixód'ut* «(ei) vin», *mól'uca* «(ei) se roagă» etc.

§ 55. În paradigma verbelor de conjugarea a II-a se observă cazuri frecvente de refacere, prin analogie cu formele majoritare, a consoanelor alterate în protoslavă de -j- (< -i- tematic) de la persoana întâi, precum și unificări de accent. De ex., *l'úb'u*, *xód'u*, *xóč'u* etc. Adesea vorbitorii șovăie în privința temei și accentului acestor verbe. Astfel, A.A. spune, de la un moment la altul, când *čavar'ú*, când *čavór'u* «(eu) vorbesc». Fenomenul e cunoscut și în graiurile ruse convergente.

SINTAXA

§ 56. În sistemul sintactic al graiurilor ruse, considerate în ansamblul lor, locul principal revine nu particularităților dialectale, ci trăsăturilor *comune*, cunoscute și limbii ruse literare contemporane². Marea asemănare dintre structurile sintactice ale diverselor graiuri ruse este caracteristică, în primul rând, pentru cele meridionale³, de care ține, prin întreaga sa fizionomie, și graiul de la Climăuți.

Cu toate acestea, am notat câteva construcții sintactice necunoscute în limba rusă literară contemporană.

§ 57. Sintagmelor prepoziționale cu /iz/ din limba comună le corespund aici sintagme cu prepoziția /s/ (+ genitivul). De ex.: *káp'ica s_r'émn'a* «ogläji de curea», *kóușyk z'd'é'r'iva* «căuș de lemn», *vijšol s_xáty* «Am ieșit din casă» etc.

§ 58. Se constată cazuri de folosire a gerunziului în funcție de predicat: *byl_vjrp'imšy* «Băuse» («Era băut»), *my pr'ivjčkšy* «Sintem obișnuiți», *aná razv'ómšy* «(Ea) a divorțat» etc.⁴

§ 59. Subordonatele circumstanțiale *cauzale* se introduc prin conjuncția /bo/ «căci», «fiindcă», iar cele *finale* — prin /ábi/ «ca să»: *l'ažjt ba_farát* «Stă culcat, căci e bolnav»; *m'at'óm, aby_č'ista_bylò* «Măturam, ca să fie curat».

§ 60. Coordonarea adversativă se exprimă nu numai prin conjuncțiile /a/ și /no/, ci și prin /a'l'i/, ca în: *mačú, a'l'i_búkvy dúža m'élk'ijí* «(Ba) pot (să citește), însă literele sînt foarte mărunte!»

¹ Vezi articolul nostru *Место славянских говоров на территории РНР в системе славянских языков и их значение для славянской диалектологии*, în Rsl, IX, București, 1963, p. 198.

² Vezi despre aceasta I. B. Kuzmina și E. B. Nemcenko, *О синтаксических различиях русских говоров*, în «Slavia», tomul XXXI (1962), p. 9.

³ Vezi S. I. Kotkov, *Опыт изучения орловских говоров*, în «Вопросы языкознания», nr. 5/1952, p. 131.

⁴ Vezi, despre aceasta, de ex., F. P. Filin, *Заметки о записях материала по синтаксису*, în «Бюллетень диалектологического сектора русского языка», Moscova-Leningrad, nr. 4 din 1948, p. 36; V. I. Borkovski, *Использование диалектных данных в трудах по историческому синтаксису восточнославянских языков*, Moscova, 1958, p. 30 ș.u.

TEXTE DIALECTALE

Textele au fost notate la 3 septembrie 1960, de la A.A. (v. § 6).

Ținînd seamă de marea asemănare acustică dintre *j* și *î* pe de o parte, și dintre *w* și *u* pe de alta, am notat pretutindeni numai *î* și *u*.

Semnul *l* înseamnă peste tot *l*.

Bara oblică (/) marchează o pauză scurtă, iar două asemenea bare (//) — una ceva mai lungă.

Prin ' se indică accentul principal, iar prin ' accentul secundar.

I. CULTIVAREA GRĂULUI

my l'éty'm máim tr'afóji // druyóji yot / al'íba i tr'ét'ij / mý jivo výkys'im i z'b'ar'óm // a tadý jéd'im s plúrym i sparnúim // č'ir'is paltará m'és'ica ar'óm iš' :ó_ras / i s'ém pšan'ícu // jis'l'i xaróšaja pól'a / to s'ém tak / a jis'l'i plaxója / to v'az'óm ŋnoj / a tadá ar'óm druyóji ras / i s'ém pšan'ícu //
i na v'asnú id'óm ŋl'id'et' / kák aná vaŋl'ad'ít // č'i xaróšaja / č'i máit bur'janý / č'i n'é // kak máit / to id'óm palót' / i kyk pas'p'et' / to id'óm patkás'ivy't' pšan'ícu // v'ázym u snapý i skladáim u kr'asý / u klán'i / u kópy // i staft n'id'él'u / al'íba i dv'é // tada v'az'óm na tók / malat'ít' mašýny //

I. NUNTA LA CLIMĂUȚI

u nás kyk n'č'inaíc :a v'is'él'ja / to id'ót pár'in' u svatý g_d'ěuk'i / s_tavár'is'im'i // ras //
a druyóji ras idút / kyg zasvatújut d'ěuku // to im daiút platók // a patóm / id'ót bát'ka i mátk'a / na slóva //
a ták jédut na nal'izu i v'anč'ájuc :a u sfáta / a patóm u č'rkv'i / póp v'anč'ait // kyk p'ir'iv'anč'ájuc :a / tadý v'adút maladýx s papóm / k maladómu / i pr'ixód'ut u xátu / i mól'uca oč'ináš / i póp blayaslavl'ait jadú i p'it'jó / i nač'inájut ies't' i p'it' // kadá paxm'al'ác :a / tady nač'inájut i p'et' / vúxkyt' // jis'l'i iés't' ŋarmóška / to i tancújut / vúxkyt' / v'is'al'ác :a / kak na svád'b'e //
a patóm idút / na v'ěč'ir' / i k maladži // pr'ixód'ut k maladži / i tám ix-str'avájut / i sažájut za stól / i daiút ies't' i p'it' // i ŋul'ájut u maladži pózna / a patóm rasxód'uc :a pa damám l'úd'i / i maladói maladúju pad_rúč'ku / i jid'ót damóji / k s'ib'é //

GLOSAR

1. În *Glosar*, care cuprinde 450 de cuvinte, n-au fost incluse de regulă lexeme și semanteme cunoscute în limba rusă literară contemporană. Întrucît însă noțiunile de « cunoscut », « puțin cunoscut », « necunoscut » sînt — cînd e vorba de vocabular — întrucîtva relative, am socotit în mod convențional cunoscute în limba rusă literară contemporană numai cuvintele pe care le înregistrează *Словарь русского языка* în 4 volume, editat de Institutul de lingvistică al Academiei de științe a U.R.S.S. (Moscova, vol. I — 1957, vol. IV — 1961).

2. Cîteva cuvinte din *Glosar* se întîlesc, totuși, cu exact aceeași formă și cu același sens, și în dicționarul amintit mai sus. Le-am inclus din considerentul că pot fi comparate cu răspunsurile la *Chestionarul Atlasului graiurilor ruse* menționat anterior (§ 5). Prin abrevierea P urmată de o cifră se trimite la întrebarea corespunzătoare din *Chestionar* (numit *Program*).

3. Cuvintele-tîlu se transcriu, de regulă, fonematic, fără a se mai face însă uz, ca pînă aici, de barele oblice.

4. *Glosarul* se încheie cu cîteva adnotări (H. = *Hrincenko*; D. = *Dal*; « id. » = « același sens ca la Climăuți »).

A

abír-abír, interj. Strigăt pentru minat sau igonit oile.

abris', interj. Strigăt pentru izgonit pisicile.

ac'ú, interj. Strigăt pentru izgonit porcii; vezi și ac', ŋac'.

ac', interj., sin. ac'ú, vezi; var. ŋac'.

⁵ aŋis', interj. Strigăt pentru izgonit găinile. Var. akis'.

akis', interj. vezi aŋis'.

al'íbo, conj. « sau ».

ambár (P, 150), s.m., «magazie de cereale», «hambar».

anal'iza, s.f. «analiză» (vezi textul II).

¹⁰ *and'il'émn*, s.m. «undelemn».

atósa, s.f. Fiecare dintre cele două vergele de metal care unesc extremitățile osiilor din față ale căruței cu capetele hulubelor.

B

bálta, s.f. «baltă», «eleșteu».

báltoč'ka, s.f., dimin. de la *bálta*, vezi.

barabúl'a (P, 176), s.f. «cartof»; sin. *kartóp'l'i*, vezi.

¹⁵ *barabúl'n'ik* (P, 178), s.m. «curpen de cartof».

báska, s.f. «basc».

b'el', s.f. «mîzgă» (Stratul de celule tinere, albe, de sub scoarța copacilor).

b'el'ol'óv'n'ik, s.m. «margaretă».

b'ic'ikl'ét, s.m. «bicicletă».

²⁰ *b'idón*, s.m. «bidon».

b'iják (P, 165), s.m. «hădărag» (parte a îmblăciului).

b'ir'-b'ir'-b'ir' b'irka-b'ir' (P, 204), interj. Strigăt pentru chemat oile.

bl'axár', s.m. «tinichigiu».

bl'iskat', ipf. «a fulgera»; *na dvor'é bl'iskajet* «Afară fulgeră».

²⁵ *blúzka*, s.f. «bluză».

bojáto, adv. «mult».

ból'ejet', ipf. «a crește» (despre lună); *m'és'ac užé ból'ejet* «Luna deja crește».

bráma, s.f. «poartă».

búda (P, 250), s.f. «cușca ciinelui».

³⁰ *bučáj* (P, 187), s.m. «taur»; *koróva za bučajám'i* «Vaca se alungă».

burák (P, 174), s.m. «sfecleă».

buslák, s.m. «barză».

buták, s.m. Poreclă pentru un om foarte gras.

C

cap, s.m. «țap» (masculul caprei); *d'ikoj* ~ «țap sălbatec».

³⁵ *céyla*, s.f. «cărămidă».

cep (P, 165), s.m. «îmblăciu».

cibúl'a (P, 175), s.f. «ceapă».

cícarka, s.f. «pupăză» (?).

cígár, s.m. «țigară».

⁴⁰ *cil'ind'er*, s.m. «sticlă de lampă»; sin. *dúdka*, vezi.

c'ok-c'ok-c'ok (P, 204), interj. Strigăt pentru chemat porcii; sin. *cu-cu-cu* și *kucú-kucú-kucú*.

cu-cu-cu, interj., vezi *c'ok-c'ok-c'ok*.

cuk'érka, s.f. «bomboană», «acadea».

cur'ik, interj. «Înapoi» Strigăt adresat cailor și vitelor de tracțiune.

Č

⁴⁵ *č'ebánka*, s.f. «ciobăniță».

č'ebotár', s.m. «cizmar».

č'ebotar'íxa, s.f. «soția cizmarului».

č'emórka, s.f. Plantă folosită contra scabiei la vite.

č'ep'iy'i (P, 164), s.f., pl. «coarnele plugului».

⁵⁰ *č'er'ep'ica*, s.f. «țiglă».

č'er'esló (P, 164), s.n. «cuțitul lung al plugului»; sin. *nóžik*, vezi.

č'i, conj. «dacă» (Introduce o completivă indirectă; vezi textul I).

č'in'ónaja k'iská, s.f. «caltaboș».

č'ulóč'k'i, s.m., pl. «șosete».

⁵⁵ *č'v'irkat'*, ipf. «a ciripi»; sin. *č'v'irkot'ét'*, vezi.

č'virkot'ét', ipf., vezi *č'v'irkat'*.

č'v'irkún, s.m. «greiere».

č'v'ortka, s.f. «sfert»; ~ *m'és'aca* «pătrar al lunii»; ~ *xl'éba* «codru de piine».

D

dax, s.m. «acoperiș».

⁶⁰ *d'érv'ica*, s.f. «(tufă sau flori de) liliac».

- d'eržák na kos'jó* (P, 166), s.m. «degetul coasei».
d'ikolón, s.m. «odicolon».
dóktor ot xudóbi, s.m. «medic veterinar».
dolbác', s.m. «ciocănitoare».
⁶⁵ *dom* (P, 142) s.m. «casă mare, mai cu seamă de cărămidă sau de piatră, în special la oraș» (vezi și *xáta*).
doróya v jerusal'im, s.f. «Calea-laptelui».
dostát' prostúdu, pf. «a răci».
dr'is'livka, s.f. considerat vulgar, «prună acră, de calitate inferioară».
drob'ina, s.f. «grătar la iesle».
⁷⁰ *drob'inástož voz*, s.m. «car cu loitre».
drófa, s.f. «dropie».
dúdká, s.f. «sticlă de lampă»; sin. *cil'ind'er*, vezi.
dúže (P, 233), adv. «foarte» (vezi § 46).

D

đob, s.m. «cioc», «plisc» (vezi § 38).

F

- ⁷⁵ *fárba*, s.f. «vopsea».
farmač'ija, s.f. «farmacie».
farmač'ist, s.m. «farmacist».
fazónka, s.f. «glastră».
flor'ika, s.f. «Florica» (nume de vacă).
⁸⁰ *fundam'ént*, s.m. «temelia casei».
fuks, adj. invariabil «roșcat», «roib».
furtúna (P, 216), s.f. «furtună».
fúšta, s.f. «fustă».

G

- gára*, s.f. «gară».
⁸⁵ *g'égat'*, ipf. «(despre giște) a striga».
glaspap'ir, s.m. «glaspapir».
guc, s.m. «iască», «bobiță».

Ğ

ğ'm'el', s.m. «bondar (Bombus)» (vezi § 38).

Г

- γac'*, interj., vezi *ac'ú*.
⁹⁰ *γal'ëtka*, s.f. «(un fel de) baniță». Vas de lemn cu doage și cercuri, folosit pentru turnat cereale, pentru hrănirea vitelor etc.
γál'ma, s.f. «piedică la căruță».
γaz, s.m. «gaz», «petrol lampant».
γ'emb'el, s.m. «rindea».
γ'envár', s.m. «ianuarie».
⁹⁵ *γlăduš*, s.m. «(un fel de) șarpe neveninos».
γlădka, s.f. «bulgăre» (de ex., pe arătură).
γluxój, adj., în ~ *ája doróya* «drum păraginit».
γlúšman, s.m. Poreclă pentru surzi (hibrid ruso-german: *γluš* + sufixul onomastic *-mann*).
γnojárka, s.f. «groapă pentru putrezitul bălegarului înainte de a fi transportat la cîmp ca îngrășămint natural».
¹⁰⁰ *γolós'it'* (P, 225), ipf. 1) «a boci după un mort»; 2) «a plinge în gura mare».
γolovn'á, s.f. «mormoloc» (?).
γolubéc, s.m. «sarma».
γorá, s.f. «deal», «colină».
γorbovátój, adj. «(despre un teren) accidentat».
¹⁰⁵ *γoród*, s.m. «grădină de zarzavat».
γoród'ina, s.f. «legume», «zarzavaturi».
γoródn'ik, s.m. «grădinar».
γoršoč'ek (P, 154), s.m. «ceașcă» (indiferent de formă și material).
γóta, interj. «hăis » (Și românii de la Baineș tot așa zic).

- 110 *γrát' v* (+ acuz.), ipf. « a cînta din, la »; *γrátet v skrípku* « cîntă la muzicuță ».
γrát'i, s., pl. tantum « grătar » (la sobă, la plită).
γr'eb'esók, s.m. 1) « creastă »; 2) « coama acoperișului ».
γriz, s.m. « tărițe ».
γruzd, s.m. *γruzdt*, pl. Varietate de ciuperci comestibile.
 115 *γúba*, s.f. « buză ».
γúl'a s.f. « cucui ».
γús'i-γús'i-γús'i (P, 204), interj. Strigăt pentru chemat giștele.

I

- iroplán*, s.m. « avion », « aeroplan ».
is't'ik, s.m. « otic ».
 120 *izékija*, s.f. « injecție ».

J

- jóloc'ka*, s.f. « ferigă ».
józik, s.m. « arici » (Nu există un cuvînt *jož*).
jul', s.m. « iulie ».
jun', s.m. « iunie ».

K

- 125 *kak za*, adv. interog. « cît de? »; ~ *γlubókaja tut vodá?* « Cît de adîncă este apa aici? ».
kal'endár, s.m. « calendar ».
kam'ión, s.m. « camion ».
káp'ica (P, 165), s.f. « oglăji ».
kartópl'i, s.pl. « cartofi »; sin. *barabúl'a*, vezi.
 130 *kašk'éť*, s.m. « șapecă ».
kavún, s.m. « pepene verde », sin. *γarbuz*; *krásnoj* ~ « pepene verde cu miezul roșu »;
b'élój ~ « pepene verde cu miezul alb ».
k'is't'er', s.m. « neghină ».
kládka, s.f. « punte ».
kláka, s.f. « clacă ».
 135 *kles'úk*, s.m. « căpușă » (*Ixodes ricinus*).
klán'a (P, 182), s.f. « clăie de snopi ».
klún'a (P, 149), s.f. « șură », « magazie ».
k'm'in, s.m. « chimen ».
kóc'ik, s.m. « pătură », « învelitoare ».
 140 *kol'és'n'i*, pl. tantum « rotile (la plug) ».
kolót', (P, 205) ipf. « a împunge » (despre vitele cornute).
kon', s.m. « cal (denumire generică) ».
kopárn'ik, s.m. « cîrpaci », « meșter prost ».
kopíta, s.f. « copită » (vezi § 39).
 145 *korál'i*, s.pl. « mărgelă cu bobul mare ».
koromíslo, s.n. 1) (învechit) « cobiliță »; 2) « Carul-mare », sin. *roz*, vezi.
kos'jó (P, 166), s.n. « coada de lemn a coasei ».
kovádlo, s.n. « nicovală ».
kovál' (P, 219), s.m. « fierar »; sin. (rar) *kuz'n'éc*.
 150 *koval'íxa*, s.f. « soția fierarului ».
kóvšik, s.m. « căuș ».
kr'ákai', ipf. 1) « (despre rațe) a măcăi »; 2) « (despre broaște) a ocăi ».
kravátka, s.f. « cravată ».
kr'esálo (P, 277), s.n. « amnar ».
 155 *kr'esát'* (P, 277), ipf. « a scăpăra ».
kr'es't'éc (P, 182), s.m. « jumătate de clăie », adică jumătate din grămada de snopi numită *klán'a*, vezi.
kr'ic'át', ipf. « (despre coțofană) a striga »; « (despre porc) a guița ».
kríya (P, 215) « sloi de gheață ».
kr'ivák, s.m. Poreclă pentru șchiopi.
 160 *krok*, s.m. « pas ».
krókva, s.f. « căprior (la acoperișuri) ».
krómka (P, 275), s.f. « marginea unei stufe, a unei pinze ».
króv'íxa, s.f. « croitoreasă ».

- krov'ec*, s.m. «croitor».
- 165 *ks'o-ks'o-ks'o* (P, 204), interj. Strigăt pentru chemat caii.
kucú-kucú-kucú, interj., vezi *c'ok-c'ok-c'ok*.
kuč'er'áva *kapústa*, s.f. «conopidă».
kukuv'ávka, s.f. «cucuvaie».
ku'l'a, s.f. «glonte».
- 170 *kúmka*, s.f. «brotac».
kúmka't, (P, 202), ipf. «(despre broaște) a cînta făcînd *cum-cum*».
kúrka, s.f. «găină».
kurkán, s.m. «curcan».
kurkan'íxa, s.f. «curcă».
- 175 *kurkan'ónok*, s.m. «pui de curcan».
kurn'ávka't, ipf. «a miorlăi».
kušn (P, 156), s.m. «oală de pămînt ars în care se pune laptele la prins».
kušlatoj, adj. «(om) cu părul creț».
kuť (P, 252), s.m. «colț», «ungher» (într-o cameră, într-o ladă etc.).
- 180 *kútnoj zub* (P, 252), s.m. «măsea de mînte».
kuťkudác'it', (P, 200), ipf. «a cotcodăci» (despre găini, îninate sau după ce s-au ouat).
kuz'n'ec, s.m., vezi *kovál'*.
kvašn'a (P, 153), s.f. «ciubăr de făcut piine».
kvóč'it' (P, 200), ipf. «(despre cloșcă sau despre găina care vrea să cadă cloșcă) a cloncăni».

L

- 185 *l'ad*, s.m. «leneș», «puturos».
l'ak, s.m. «medicament»; *kup'til s'eb'e l'akóv* «Mi-am cumpărat medicamente».
lan (P, 262), s.m. «lan»; «tarla».
lapšá, s.f. 1) «tăiței»; 2) O varietate de ciuperci comestibile, care, fierte în lapte, au aspectul unor tăiței.
lástovoč'ka, s.f. «rindunică».
- 190 *láta*, s.f. «șipcă»
l'étoš' (P, 294), adv. «anul trecut».
l'étošn'ej, adj. «de anul trecut»; ~ *god*.
l'eváda (P, 141 și 266), s.f. 1) «loc de casă» (sin. *usád'ba*, vezi); 2) «grădină de zarzavat».
lisák, s.m. «chel».
- 195 *lísoj*, adj. «(despre animale) breaz».
líska, s.f. «lișită».
l'itr'ika, s.f. «lumină electrică»; *gor'it* ~ «arde lumina electrică».
lopátka, s.f. «păstaie».
loš' :tna (P, 212) s.f. «(despre un teren) stîrpicieune».
- 200 *l'un'át*, ipf. «a năpîrli».
lúžka, s.f. «pat».

M

- maj*, adv. «mai» (morfem al comparativului, vezi § 46).
májz'el', s.m. «daltă pentru fier».
marš, interj. Strigăt pentru alungat cîinii.
- 205 *mašina*, s.f. «tren»; *v'ernúls'a domój mašinoj* «M-am întors acasă cu trenul»; sin. *tr'en*, vezi.
mat', ipf. «a avea».
maxótka (P, 259), s.f. «ulcică de pămînt ars».
m'éc'ik, s.m. «minge» (vezi § 10).
m'etlá, s.f. «cometă».
- 210 *míkal'*, ipf. «a răgila».
m'in'-m'in'-m'in' m'ín'ka-m'in' (P, 204), interj. Strigăt pentru chemat vițeii.
mít, s.m. «diaree»; sin. *sráč'ka*, vezi.
mlin, s.m. «moară»; *idú v* ~ «Mă duc la moară».
mób'il, s.m. «mobilă».
- 215 *moj'ílka*, s.f. «mormînt».
moj'ílk'i, s. pl. «cimitir».
mol', s.f. și s.m. «molie» (vezi § 39).
molodája, s.f. «mireasă».
molodój, s.m. «mire».
- 220 *molodóje molokó*, s.n. «culastră».

- molon'á*, s.f. «fulger».
morkótno (P, 285), adv. predicativ: ~ *mn'e* «Mi-i greață».
morkva (P, 173), s.f. «morcov».
moróz, s.m. 1) «ger», 2) «brumă».
 225 *most* (P, 255), s.m. 1) «pod (peste riu etc.)»; 2) «dușumea».
mul'ár, s.m. «zidar».
motoč'ikl'ët, s.m. «motocicletă».
murkoł'ët, ipf. «(despre ciini) a mîrîi».
murovát', ipf. «a zidi».

N

- 230 *n'a-n'a-n'a-n'á n'a-n'á n'a* (P, 204), interj. Strigăt pentru chemat vaca.
nadštukovát', pf. «a lungi (o haină)».
nakolupát' (P, 282), pf. «a lua ceva prin scobire»: ~ *l m'ódu* «Am luat (din borcan, etc., cu lingura etc.) niște miere».
napr'amk'ít, adv. «de-a dreptul» (de ex., nu pe drumul obișnuit, care înconjoară, ci pe o cărare care taie cîmpul etc.).
na-xát'e (P, 144), adv. «în pod».
 235 *n'e*, particulă negativă independentă cu valoarea lui *n'et* din rusa comună (vezi textul I, alineatul 2).
neá-kucu nea (P, 204), interj. Strigăt pentru chemat cîinele.
n'íva (P, 261), s.f. «ogor», «teren cultivat».
n'óbo, s.n. «cer».
nóné'i, adv. «astăzi».
 240 *nóžik* (P, 164), s.m. «cuțitul lung al plugului»; sin. *č'er'esló*, vezi.

O

- oč'kúr*, s.m. «cingătoare», «curea» (vezi § 13).
od'óža, s.f. «haină».
okól (P, 146), s.m. «ocol pentru vite».
okolót, s.m. «snop de păioase după ce a fost bătut cu imblăcitul».
 245 *okoť'an'ít's'a*, pf. «a fâta (despre pisică)».
orát' (P, 167), ipf. «a ara».
os'ika, s.f. «plop tremurător»; var. *os'ína*.
os'l'úc'ka, s.f. «măgăriță».
os'l'úk, s.m. «măgar».
 250 *osvá*, s.f. «vespie».
otkósok, s.m. «afluent».
otród'ina s.f. «costoroabă».
ov'éc'ka, s.f. «oaie» (Nu există un cuvînt *ovcá*!).
ožer'eb'ít's'a, pf. «a fâta (despre iapă)».

P

- 255 *pacórk'i*, s.pl. «mărgelile cu bobul mărunț».
padŷ'er, s.m. «inima căruței».
páka, s.f. «despărțitură pentru cereale, făină etc. în hambar».
paklažán'a, s.f. «pătlăgică vinată».
pál'ec (P, 292), s.m. «deget»; *bol'sój* ~ «degetul cel mare».
 260 *pal'tó* (P, 235), s.n. «palton».
parał'iz, s.m. «paralizie».
pasóv'iska, s.f. «pășune».
pásta, s.f. «cremă de ghet».
páša, s.f. «nutreț»
 265 *p'átka* (P, 164), s.f. «talpa plugului».
p'ec'ónka, s.f. «ficat (ca aliment)».
p'erc'átka (P, 240), s.f. «mănușă cu degete»; cf. și *rukav'ica*.
p'er'edók, s.m. «peretele din față al coșului căruței».
p'er'n'ica, s.f. «dos de pernă», adică sacul în care stau fulgii.
 270 *p'etúx* (P, 189), s.m. «cocoș».
p'is-p'is-p'is (P, 204), interj. Strigăt pentru chemat pisica.
p'ísanka, s.f. «ou încondeiat, la Paști».
p'em'én'ik, s.m. «nepot de frate sau de soră» (cf. § 10).
p'et'én' (P, 151), s.m. «gard», indiferent de formă și material; sin. *zabór*.
 275 *p'et'ónka*, s.f. «vestă», «pulover».

- pl'ók'i, s.pl. « curpeni ».
 ploxoĵ son, s.m. « coșmar », « vis urit ».
 podjajč'n'ik, s.m. Varietate de ciuperci comestibile.
 podmórdn'ik, s.m. « bărbie ».
 280 podt'ázk'i, s.pl. « scindurile care se amenajează pe căruță pentru a se putea transporta un volum mai mare de paie, saci etc. ».
 podúška, s.f. 1) « pernă »; 2) « baza, fundul coșului căruței ».
 podv'eč'órkovat', ipf. « a lua masa pe la ora 4—5 după amiază ».
 podv'eč'órok, s.m. « masă care se ia pe la ora 4—5 după amiază ».
 podxlópka, s.f. « pleasnă la harapnic ».
 285 poŷóda (P, 289), s.f. 1) « timpul, starea meteorologică »; 2) « timp frumos ».
 pol'ica (P, 164), s.f. « cormană ».
 polov'inka, s.f. « ochi de geam », « geam ».
 polúdnovat', ipf. « a prinzi pe la ora 12 ».
 pon'imát', ipf. 1) « a înțelege »; 2) « a ști să », « a pricepe la »: *ja pon'imáju korm'it' xudóbu* « Mă pricep la hrănit vitele ».
 290 popušóvn'ica, s.f. « porumbiște ».
 por'éc'n'a, s.f. « nură ».
 pos'id'élk'i (P, 222), s.f. « șezătoare ».
 pov'el'ica, s.f. « volbură ».
 pozavč'óra, adv. « alaltăieri ».
 295 pozít'it', pf. « a imprumuta ».
 prósa, s.f. « mei » (vezi § 39).
 prún'a, s.f. « prună ».
 púška, s.f. « buricul degetului ».
 puzátaja, adj., vulgar « borțoasă », « însărcinată ».
 300 púžilo, s.n. « momie », « sperietoare de ciori ».

R

- rájduŷà (P, 217), s.f. « curcubeu ».
 rákovka, s.f. « copită de cornută ».
 ramat'izm, s.m. « reumatism ».
 rámpa, s.f. « barieră C.F.R. »; sin. (învechit) *roŷátka*.
 305 ranók, în expr. de tipul *ot rankú do polúdn'a* « din zori și pînă la amiază ».
 raz'devát's'a (P, 241), ipf. « a se dezbrăca ».
 razdoróžje, s.n. « răspintie ».
 r'ez'n'ik, s.m. « măcelar ».
 rímar', s.m. « curelar ».
 310 rižák, s.m. 1) « om cu părul roșu »; 2) pl. *rižák'í* « opintici ».
 ródišek, s.m. « bănuț de ou ».
 rod'it'el'skaja, s.f. « Ziua-morților ». Se ține de 3 ori pe an.
 roŷátka, s.f., vezi *rámpa*.
 rónđ'el', s.m. « cazan de tablă ».
 315 roptovóĵ doŷ': s.m. « ploaie torențială ».
 rub'él' (P, 184), s.m. « drug de lemn care presează snopii sau paiele ca să nu cadă din căruță ».
 rúbzak, s.m. « rucsac ».
 rukav'ica (P, 240), s.f. « mănășă cu un deget »; cf. și *p'erč'átka*.
 ráč'ka (P, 165), s.f. « dirjală ».
 320 r'úxal', ipf. « a grohăi ».

S

- sad (P, 266), s.m. « livadă ».
 saŷ, s.m. « cociună » dimin. *sažók*; sin. *xl'er*, vezi.
 sbórn'ik (P, 239), s.m. Un fel de tichie bătută cu mărgelile, pe care o poartă femeile pe cap ca podoabă la petreceri, la nunți etc.
 sdor, s.m. « seu ».
 325 s'éčka, s.f. « paie tocate » (furaj pentru vite).
 s'erb'it, ipf., 3 sg. « mă mănincă (pielea, o rană care se vindecă etc.) ».
 s'er'edá, s.f. « miercuri ».
 s'étká moloděj, s.f. « voal de mireasă ».
 s'er'ebójka, s.f. « clopoței » (?).

- 330 *sfat*, s.m. «sfat popular».
skl'anój, adj. «de sticlă».
skl'izko, adv. predicativ «E polei», «E lunecos».
sklo, s.n. 1) «sticlă», «butelie»; 2) «geam».
skolot'ina, s.f. «zară».
- 335 *skóroij*, în ~ *aja ós'en'* «toamnă timpurie».
skoród'it' (P, 168), ipf. «a grăpa».
skovoródn'ik (P, 158), s.m. Un fel de vătrai pentru apucat tăvile fără coadă de pe foc.
skrípka, s.f. «muzicuță».
slójl'ik, s.m. «borcan».
- 340 *sm'er'd'úč'ej*, adj. «impuțit», «stricat»; ~ *eje jajcó*, «ou stricat».
s'n'edánok, s.m. «micul dejun».
s'n'edát', ipf. «a dejuna».
sopátoij, adj. «(despre cai) bolnav de tignafes».
srác'ka, s.f., cuvânt considerat vulgar, «diaree»; vezi *mit*.
- 345 *stájn'a* (P, 145), s.f. «grajd pentru cornute».
star'iján, s.m. «holtei», «flăcău trecut».
starál'a, s.f. «fată bătrână».
s't'er'n'a (P, 171), s.f. «miriște».
s't'éruva, s.f. «stîrv».
- 350 *s't'irál'n'ik*, s.m. «scindură de rufe».
sútka, s.f. «o zi și o noapte».
suxopároij, adj. «slăbănog».
svád'ba (P, 272), s.f. «nuntă»; sin. *v'es'él'je*, vezi.
sválošit', pf. «a castra un vier».
- 355 *sv'él'oj*, adj. «transparent», «limpede»; ~ *aja vodá*.
sxoron'út', pf. 1) «a ascunde»; sin. *sxovát'*, vezi; 2) «a înmormînta».
sxovát', pf. «a ascunde»; sin. *sxoron'út'*, vezi.

Ș

- šápka*, s.f. «snopul din vârful clăii».
škúra, s.f. «scoarță de copac».
- 360 *šm'ir*, s.m. «unsoare pentru osii».
šparját, s.m. «plită».
šp'ilka, s.f. «ac de siguranță».
štub'ej, s.m. «stup».
- šuluxá*, s.f. 1) «solzi de pește»; 2) «coață (de ex., de cartof)».
- 365 *šup'el'ávoj*, adj. «sîsiit», «peltic».
šúra (P, 149), s.f. «șură».
šur'ják, s.m. «cumnat (fratele soției)».
šurót, s.m. «alice».

Ș':

- š':eč'ól's':ik*, s.m. «sticlete».
- 370 *š':ikolodka*, s.f. «chișiță».

T

- táč'ka*, s.f. «roabă», «tărăboanță».
tarabónka, s.f. «cărută al cărei coș are numai pereți laterali».
tarkátoij, adj. «tărcat».
- taról'skoij*, adj. «(despre culoarea părului cornutelor mari) roșu închis cu pete albe».
- 375 *tok* (P, 148), s.m. «arie de treierat».
továr'ic'ej, în ~ *je m'áso* «carne de vită».
tr'efój, s.m. «trifoi».
- tr'en*, s.m. «tren»; sin. *mašina*, vezi.
tr'esov'ina, s.f. «(despre un teren) sărătură».
- 380 *tróx'i*, adv. «puțin».
trup, s.m. «corp», «trup».
tuč'á (P, 218), s.f. «nor de ploaie».
t'u-t'u-t'u-t'ú t'ú'en'k'i-t'ú (P, 204), Strigăt pentru chemat găinile și puii.
tuóroij, s.m. «brînză de vaci cu smîntînă».

U

- 385 *udúšje*, s.n. «astmă».
upr'ázka (P, 221), s.f. Interval de muncă între două mese. Într-o zi se pot face 3-4 asemenea intervale; *mi uže rabótal'i s utrá odnú upr'ázku*.
úrda, s.f. Un fel de mîncare din sîmîntă de cînepă fiartă; se mîncă cu untdelemn și mămăligă.
usád'ba (P, 141), s.f., învechit, «loc de casă»; sin. *l'eváda*, vezi.
uš'erbl'át's'a, ipf. «(despre luna plină) a descrește».
 390 *ut'ekát'*, ipf. «a fugi».
út'i-út'i-út'i (P, 204), interj. Strigăt pentru chemat rațele.
uxvát (P, 157), s.m. Un fel de vîtraie pentru potrivit oalele pe foc.
uzáka, s.f. «șarpe».

V

- vayá* (P, 280), s.f. «cîntar»; *idú na vayú* «Mă duc la cîntar».
 395 *val'iza*, s.f. «valiză», «cufăr».
val'ók (P, 160), s.m. «mai de rufe».
váta, s.f. «bumbac brut».
vázit' (P, 280), ipf. «a cîntări».
vc'erá (P, 294), adv. «ieri».
 400 *v'ec'er'a*, s.f. «cină».
v'ec'er'at', ipf. «a cina».
v'edm'éd' (P, 206), s.m. «urs».
v'entúzi, s. pl. «ventuze».
v'er'bá, s.f. «salcie».
 405 *v'es'él'je* (P, 272), s.n. «nuntă»; sin. *svád'ba*, vezi.
v'esnovátoj, adj. «pistruiat».
v'isk'i (P, 293), s.pl. «tîmple», sg. *v'isók*.
visšaja polov'inka, s.f. «oberliht».
v'ishta, interj. «cea!».
 410 *v'jo:*, interj. Îndemn pentru caii înhămați s-o pornească sau să meargă mai repede.
vod'ánka, s.f. «bătătură în palmă etc.», «bășică».
volk (P, 207), s.m. «lup».
vólna (P, 290), s.f. «lină».
vólos, s.m. «miriapod» (?).
 415 *vorob'ec*, s.m. «vrabie».
vorofúša, s.f. «malarie».
voronój, adj. «(despre cai) murg».
voróžka, s.f. «vrăjitoare».
vošá, s.f. «păduche».
 420 *voz*, s.m. 1) «car»; 2) «Carul-mare», sin. *koromíslo*, vezi.

X

- xáta* (P, 142), s.f. «casă țărănească»; vezi și *dom*.
xávka, s.f. «falcă».
xl'ev (P, 145), s.m. «cocină»; sin. *saž*, vezi.
xmára (P, 218), s.f. «nor».
 425 *xmár'it'*, ipf. «a se înnoua».
xolodók, s.m. «umbră», «loc umbros».
(x)r'ebtúγ (P, 161), s.m. «torbă pentru hrănit caii»; vezi și § 51.
xudóba, s.f. «vite».

Z

- zabór* (P, 151), s.m. «gard»; sin. *pl'et'en'*, vezi.
 430 *zac'út'*, pf. «a începe».
zadók, s.m. «peretele din spate al coșului căruței».
zaikátoj, adj. «bilbiut».
zan'átaja, adj., eufemism «însărcinată»; cf. *puzátaja*.
zápon (P, 238), s.m. «șorț».
 435 *zar'et'*, ipf. «a se face ziuă».
zarn'ica, s.f. «luceafăr».

zarúč'ini, s.pl. «logodnă».

zasopát'it', pf. «(despre cai) a face tignafes».

zatm'én'je, s.n. «eclipsă».

⁴⁴⁰ zúvtr'i (P, 294), adv. «măine».

z'em', s.f. «fața casei», adică pământul care ține loc de dușumea.

zól'i, s.pl. «pingele»; *podb'it'* ~ «a pingeli».

zolóvoj, adj. «cenușiu», «gri».

Ž

žálo (P, 166), s.n. «pinza coasei».

⁴⁴⁵ žavorónka, s.f. «ciocirlie».

želúdok, s.m. «ghindă».

žer'ónnaja, adj. «(despre iapă) însărcinată».

žito (P, 243), s.n. «secară».

žurav'él', s.m. 1) «cocor»; 2) «cumpăna fintinii».

⁴⁵⁰ žvác'ka, s.f. «nutrețul înghițit de vite, dar nerumegat încă».

ADNOTĂRI LA GLOSAR *

5: cf. biel. акóуі «id.», v. Nos.¹, 4; 7: cf. biel. а́льбо «id.», v. Nos., 5; 10: < rom. untdelemn; 11: v. ROMANOSLAVICA, IX, 210; 12: < rom. băltă; 14: cf. rom. dial. bara-bălă, «id.»; 15: derivat propriu, pe baza unui împrumut din rom.; 16: < rom. básc(ă); 19: < rom. bicicletă, cu schimbarea genului; cf. și 39, 214, același fenomen; 20: < rom. bidón; 22: cf. ucr. бур «id.», бурка «oaie», v. H., I, 56 și rom. bir, v. CADE², 150, lîrcă, bércă «oaie cu lina creată și mărunță», v. CADE, 140; 23: cf. ucr. idem, v. H., I, 77; 25: < rom. bláză, cu sufixul -k-; cf. și 90, 153; 28: cf. ucr. idem, v. H., I, 92; 30, 31: < ucr.; 33: < rom. bută; 34: cf. rom. țap; pentru etimol. v. Al Rosetti, Ist. lb. rom., II, București, 1960, p. 120; 35: cf. ucr. idem, v. H., IV, 426; 39: < rom. țigără; cf. și 19; 43: cf. ucr. цукéрок «id.», v. H., IV, 436; 44: < germ. zurük; 55: la D., IV, 571 цу́ркаты «id.»; 57: la D., IV, 571 цу́ркаты «id.»; 58: cf. D., IV, 585 чв́ртка «sfert»; 59: cf. ucr. idem < germ. Dach; 62: < rom. odicolón; 71: cf. la D., I, 495 дро́фа «id.»; 75: cf. ucr. idem < germ. Farbe; 76: < rom. farmacie; 77: < rom. farmacist; 79: rom. Florica; 80: < rom. fundamént; 81: < germ. Fuchs, v. E. Vrabie, SCL, 3, anul XIV, 1963, p. 414; 84: < rom. gără; 86: < rom. glaspapír < germ.; 90: cf. ucr. гелéтка «id.», v. H., I, 348 < rom.; 102: cf. ucr. idem, v. H., I, 305–306, pct. 7; 105: < ucr., v. H., I, 314; 106: < ucr., v. H., I, 314, cf. rus. о́городина «id.»; 110: cf. ucr. ѓрнати «id.», v. H., I, 322; 114: cf. rus. lit. ѓрудь; 115: cf. rus. lit. ѓудá; 118: < rom. dial. iroplán; 120: < rom. injección; 127: < rom. camión; 128: cf. ucr. idem, v. H., II, 217; 134: < rom. clăcă; 135: la D., II, 117 кле́цк «id.»; 138: cf. rus. lit. тма́н «id.»; 148: < pol. kowadło «id.»; 152: la D., II, 193 — numai sensul 1; 153: < rom. cravată; cf. și 25, 90; 159: cf. D., II, 194 крива́ляк, крива́лка «id.»; 160: < ucr.; 161: < ucr., idem, v. H., II, 310; 169: cf. ucr. ку́ля «id.», v. H., II, 323, biel. ку́ля «id.», Nos., 269; 170: la D., II, 219 «cească pentru ceai»; la D., II, 286, unde se dau diverse nume de broaște, de asemenea nu figurează кумка; 171: cf. ucr. idem, v. H., II, 324; 173: < rom. curecán (?); 186: < rom. leac; 190: < ucr., v. H., II, 347; 197: < rom. (lumină) eléctrică; 198: cf. ucr. idem «păstaie de mazăre necoaptă», v. H., II, 377, pct. 5; 200: cf. rus. lit. мня́ть «id.»; fonetismul din prima silabă sprijină etimologia propusă de N. M. Șanski ș.a., lucr. cit. (v. § 38), p. 182–183; cf. soarta diftongului ey în protoslavă, v. A. Meillet, Le slave commun, Paris, 1934, § 67; 201: < pol. łózko «id.»; 202: < rom. mai, vezi E. Vrabie, Observații..., p. 121–122; 203: < germ. Meissel; 204: cf. rom. marș! «id.»; 209: același sens la D., II, 322; 213: cf. ucr. мли́н «id.»; 214: < rom. móbilă; cf. și 19, 39; 216: cf. ucr. моги́лки «id.», cu accent diferit, v. H., II, 438, pe cînd la D., II, 377 моги́лки, cu menț. «sud, vest»; 226: < rom. motocilétă; cf. și 19; 243: < rom. ocól; 263: < rom. pástă; 271: cf. rom. pis-pis-pis; 295: < ucr.; 297: < rom. prună; n' se explică prin faptul că s-a pornit de la pl. prúne, rostit dialectal práni, iar la Climăuți prán'i, de unde s-a refăcut un sg. prán'a; 317: < germ. Rücksack, cu disimilarea consonantică «la distanță» k-p; 326: cf. rus. lit. свербе́ть «id.»; 332: sl > skl, ca rom. dial. sclîfă < germ. Schleife, rom. dial. sclănină «slănină», rom. șchei < slavi

* Cifrele cursiv alinate urmate de două puncte (:) se referă la cuvintele corespunzătoare din GLOSAR.

¹ I. I. Novosic: Словарь белорусскаго наречія, Sankt-Petersburg, 1870, abrev. Nos.

² Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”; partea I: I.—A. Candrea, Dicționarul limbii române din trecut și de azi; partea a II-a, Gh. Adamescu, Dicționarul istoric și geografic universal, București, 1931.

etc.; 338: inform. A.A. spune că în localitate nici nu există instrumentul vioară; 357: < ucr.; 366: < rom. *șură*; 373: < rom. *tărcăt*; 374: probabil din *Tiröl* + suf. *-sk-* (*oj*); 377: < rom. *trifoi*; 378: < rom. *tren*; 380: < ucr.; 381: împrumut semantic < rom. «trup»; 387: cf. rom. *urdă*; 395: < rom. *valiză*; 396: < rom. *vătă*; 403: < rom. *ventúze*; 409: și românii de la Baineț la fel spun; 426: cf. ucr. *idem*, H., IV, 409.

ЗАМЕТКИ О РУССКОМ ГОВОРЕ СЕЛА КЛИМЭУЦЬ

(Резюме)

Статья содержит ряд заметок об одном до сих пор не изученном русском («липованском») говоре старообрядцев, переселившихся на территорию Румынии во второй половине XVIII века.

Сначала приводятся исторические и демографические данные о селе (§§ 1—7), а потом следует краткое описание фонетического строя говора (§§ 8—38) и перечисление его наиболее характерных грамматических особенностей (§§ 39—60).

При описании обращается внимание на явления русско-румынского языкового контакта.

В заключение приводятся два связанных текста, записанных автором из уст местного жителя-старообрядца: *Выращивание пшеницы и Свадьба в Климэуць*.

К статье прилагается небольшой словник диалектной лексики (450 слов), куда, однако, по указанным автором соображениям, вошли и некоторые общеизвестные русские слова.

NOTES SUR LE PARLER RUSSE DU VILLAGE DE CLIMAUTZI

(Résumé)

L'article contient quelques observations sur le parler des « vieux-croyants » russes établis au XVIII-e siècle dans un village de la Roumanie.

Dans l'introduction (§§ 1—7) l'auteur donne des renseignements historiques et démographiques sur le village de Climautzi, après quoi il passe à la description du système phonétique de ce parler (§§ 8—38) et puis à la présentation des traits caractéristiques de la grammaire (§§ 39—60).

Dans la description l'auteur tient compte du bilinguisme russo-roumain.

Enfin il donne deux textes intégraux, recueillis par lui dans la bouche d'un habitant de ce village 1. *La culture du blé* et 2. *Les noces à Climautzi*.

L'article est suivi d'une annexe comportant un vocabulaire dialectal (450 mots).